

ERRETERIAKO “JANGOIKO-TXIKI” ZANAREN BIZITZA

“Jaungoiko-txiki” izengoitiya
eldu zitzaion aurretik,
ez-izen onek segitzen ziyon
biurriya izanagatik;
gizarajua aitaren faltan
gelditua zan gaztetik,
lurraldi ontan egun bat onik
etzuan izan geroztik.

Aitak urkatu bere burua,
ama alargun gelditu,
famiyako etorkizunak
ezin litezke kontatu,
ume txikiya azi bear ta
zer egin eziñ pensatu,
ama gaixoa azkenerako
ara zerta zan beartu.

Ama eskian asi zitzaion
biziyari kontutzeko,
zer edo arta mugitu bear
izango bazan jateko;
laguntzallerik etzedukaten,
asko burla egiteko,
ori bakarra naikua ez al da
ijenyua txartzeko?

Mutil-kozkortu zan garayian
kalera ateratzen asi,
arrote xamar jazten zalako
danak ondolik igesi;
farra ta burla beste gauzikan
etzun egiten ikusi,
gizarajua orra nondikan
nora zuten gaiztorazi.

Amak eskian biltzen zuena
ezer askorikan etzen,
mutil kozkor oi erdi gosian
etzan gustora ibiltzen;
ikusten zuen gauzetatikan

litxerkeriyan asi zen...
orduana ura zuzendutzeko
askoren bearrik etzen.

Litxerkeriyan oitu zanian
lapurrerira jo zuan,
ajolik gabe bildur gutxikin
zernai gauz egiten zuan,
len burla egiten ziyoten danak
beldurraz jarri zituan,
labaña luze zorrotz-zorrotz bat
berekin ibiltzen zuan.

Batzuen farrak, bestien burlak
ezin zituen sufritu,
ijenyua txartu zitzaion,
biyotza berriz gogortu;
andik aurrera arekin broman
eziñ ziteken jostatu,
edozeiñ moduz itz egitera
ez argana iñguratu.

Lan-tokiyan e etzun izaten
jostatzeke gogorikan,
miseriyakin gizatxartua,
etzedukan besterikan;
an e batekin aserretu zan
ezer gutxirengatikan,
ez bat eta ez bi or sartu diyo
labaña sabeletikan.

Orduan preso eraman zuten
beldurtutziagatikan,
bear ainbeste zigortutzeke
ezteukan edaderikan;
nonbait e orrek anparatuta
askatzen zuten andikan,
bañan alare etzuen uzten
lengo oitura txarrikan.

Beste txasko bat izandu zuten
Donostiyako partian:
arlote xamar jantzita zegon
sgardoteri batian,
zerbait laguntza egin bear ta

burlaka aldamenian,
agindu ziyon ixildutzeko
jarri baño len txarrian.

“Nerekin daukat lanikan asko,
utzi zaidazu pakian,
edo bestela bertan ilko at
lendabiziko kolpian”.
Orduan eta burla geiago
erronka egin nayian,
or sartu diyo labain zorrotz bat
bularraren erdiyian.

An ziran danak zutitu ziran,
danak beldurrak aidian,
Jaungoiko-txikik an utzi zuen
gizarajua lurrian;
Donostiyatik abiyatu zan
San Fernandoren kotxian,
iñork etziyon kasorik egin
Errenterira artian.

Miseriya ta burla ta farrak
zeuzkan burura iyuak,
txikitan ortik txartu zan eta
gero ziraden kontuak;
arri´re azkar eragin zizkau
ixildutzeko moduak,
gizarajuai kendu zizkiyon
berriketako goguak.

Errenteriyen eldu ziyoten
okerrak aitortutzeko,
Jangoiko-txikik egin zuena
etzedukan ukatzeko:
“Nola ez dedan beste erropik
nik soñian jantzitzeko,
arrek etzeukan arrazoirikan
neri burla egiteko”.

Donostiyara zamatelarik
mikeletiak aurrian,
iru jauntxo burla ta farrez
zeuden bide-baztarrian;

Jangoiko-txikik gelditu eta
begiratu zorrotzian:
“Desaidi oiek aztuko dira
urrena natorrenian”.

Iru jauntxuak bildurtu ziran
aren begiratuakin:
“Gaur edo biyar etortzen bada
ez dek izango atsegin,
gaur egin digun desafiyu oi
ibilliko dik berekin,
bada-ezpada pensa dezagun
aldez aurretik zer egin”.

Presondegira eraman zuten
Donostiyatikan Ceuta,
an ere joka asi zaizkiyon
argala idurituta:
artutzen zitun ziorkadakin
zeukan burua lotuta,
kartzelerua or garbitu du
puñal luze bat sartuta.

Garai arretan Españiyakin
gerran asi zan morua,
an ilko zuten asmuarekin
aurrera zan bialdua;
Jangoiko-txiki pobria bañan
etzan burutik tontua,
azkar egin du beste aldera
igarotzeko modua.

Moruetara igaro zan da
an etzuten gaizki artu,
azkarra eta listua zala
nonbait zuten ezagutu:
umil da leial jokatzen zuen,
asko zitzaien gustatu,
ango jauntxuak morrontzarako
bera zuten izendatu.

Ango jantziya eman ziyoten
emengua kendurikan,
oien morrontza egiten zuen
gustora eta pozikan;

pake santuan an bizitu zan,
arentzat etzan gerrikan,
Jangoiko-txikik etsiko zuan
etorri gabe andikan.

Emengo mutil asko zeukaten
moruak preso artua,
Jangoiko-txikik oik ikusteko
izaten zuen gogua;
mesede asko egiten ziyen,
etzeukan biyotz galdua,
beragatikan deitzen ziyoten
moro gipuzkuanua.

Gerra bukatu zan garayian
zan presuaren trukera,
Jangoiko-txikik etorri bear
ostera bere lurrera;
Ango jauntxuak emenguari
egĩñ ziyoten galdera:
Onuntz ekarko zutela bañon
arri bizirik uztera.

Or ezagun da Jangoiko-txiki
etzala gaizki portatu,
ango jauntxuak mutil oberik
ez omen zuten topatu;
aik bazakiten bazedukala
iltzeko aña pekatu,
beragatikan nai izan zuten
eriyotzatik libratu.

Eriyotzatik libratu zuten
Españira etortzeko,
mesede ori egiñ ziyoten
ondo portatu zalako;
Cartagena'ra ekarri zuten
presondegiyan sartzeko,
etzuen pasa denbora asko
andikan ateratzeko.

Cartagena'tik Erreterira
amasei egun birian,
or ezagun da Jangoiko-txiki

etzala sartu trenian:
pauso geienak eskian eta
lotan bide-baztarran,
gizarajua etzan aserre
onuntz etorri zanian.

Bere txokora allegatu zan
andikan abiyatuta,
Jangoiko-txiki etzan gelditu
bide oietan galduta;
Erreterriyan iru jauntxo
zauden beldurrak artuta,
Ameriketa biali zuten
diru puska bat bilduta.

Ameriketa juan zitzaigun
Jaun Zerukuen graziyan,
zer lasaitasun ark utzi zuen
Erreterriko erriyan!
Danak beldurrez egoten ziran
ura zebillen tokiyan,
jeniyo onik ez du izaten
bizi danak miseriyen.

Jangoiko-txikik Ameriketean
topatu zuen zerua,
lana egiñez umildadian
irabazten zun dirua;
lur-aldi aitan izandu zuen
gizarte obiagua,
nai ordurako etzuen utzi
emen zeukan infernua.

Infernutikan zerura joan zen
gure Jangoiko-txikiya,
tormentu asko igaro ondoren
zerbait zeukan mereziya;
beti-betiko aldegin zigun
utzirik Erreterriya,
urte batzuek gozatutzeko
izandu zuen graziya.

Jangoiko-txiki izengoitiya,
ez det esan nai izenik,
aren razikan bizi balitza

Erreterriako Udala – Herria Ezagutzen

eniyoke eman nai penik;
gonmertituta Ameriketa
juan ziñaden emendik,
Chile aldian bukatu ziñan
azken arnasak emanik.

BERTSO JARRIYAK
1900'KO GERTAERA
ZABALETA'TAR PELLOK JARRIYAK 1963?AN